

**RAPORT Z WYKONANIA MIEJSKIEGO
PROGRAMU PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH ORAZ
PRZECIWDZIAŁANIA NARKOMANII
W CZĘŚCI DOTYCZĄCEJ
PRZECIWDZIAŁANIA NARKOMANII
W ROKU 2020**

Opracowano:
Urząd Miasta Rzeszowa
Wydział Zdrowia

I. Uchwałą Nr XXI/425/2019 Rady Miasta Rzeszowa z dnia 19 listopada 2019 r. został przyjęty Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2020. Określa on zakres oraz sposób realizacji zadań własnych Miasta. Wpisuje się w cele operacyjne zawarte w Narodowym Programie Zdrowia na lata 2016-2020 obejmujące profilaktykę i rozwiązywanie problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych, uzależnieniami behawioralnymi i innymi zachowaniami ryzykownymi. Stanowi propozycję nowych, kontynuację, rozwinięcie i uzupełnienie dotychczas prowadzonych oraz sprawdzonych działań realizowanych w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień, minimalizacji szkód społecznych i indywidualnych wynikających z nadużywania alkoholu, narkotyków i innych środków psychoaktywnych.

Nadrzędnym celem Programu jest intensyfikacja działań profilaktycznych i edukacyjnych wśród dzieci, młodzieży oraz ich rodziców i opiekunów w celu uświadomienia zagrożeń wynikających z uzależnień.

II. Wysokość wpływów z tzw. korkowego¹ w Rzeszowie w roku 2020

5 093 570,00 zł

III. Wysokość wydatków poniesionych na realizację działań w ramach programu, w części dotyczącej przeciwdziałania narkomanii w 2020 r.

1 007 069,86 zł, co stanowi 19,77 % wysokości wpływów z tzw. korkowego

ZADANIA NA RZECZ OGRANICZENIA STOSOWANIA ŚRODKÓW ODURZAJĄCYCH, SUBSTANCJI PSYCHOTROPOWYCH, ŚRODKÓW ZASTĘPCZYCH I NOWYCH SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH (NSP) ZREALIZOWANE W ROKU 2020

I. DZIAŁANIA INFORMACYJNE I EDUKACYJNE

Na terenie miasta realizowane były działania edukacyjne adresowane do dzieci, młodzieży, rodziców, nauczycieli, na temat zagrożeń wynikających z używania środków odurzających, substancji psychotropowych i NSP, a także z pozamedycznego stosowania produktów leczniczych, których używanie może prowadzić do uzależnienia.

Przekazywano również informacje na temat dostępu do działań profilaktycznych, interwencyjnych, pomocowych i placówek leczenia dla osób zagrożonych uzależnieniem lub uzależnionych od środków odurzających, substancji psychotropowych i nowych substancji psychoaktywnych oraz dla ich rodzin.

W profilaktyce duże znaczenie mają nie tylko systematyczne zajęcia z młodzieżą, rodzicami, nauczycielami ale także kampanie społeczne adresowane do ściśle określonych grup i środowisk społecznych, mające wsparcie medialne. Uczniowie rzeszowskich szkół corocznie uczestniczą w ogólnopolskiej kampanii edukacyjno-profilaktycznej „Zachowaj Trzeźwy Umysł”, której celem jest promowanie zdrowego stylu życia oraz wskazywanie konstruktywnych postaw prospołecznych, jako alternatywy wobec zachowań ryzykownych (picie alkoholu, zażywanie środków psychoaktywnych, przemoc).

---

¹ Wpływy z opłat za zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych, na podstawie art.11¹ ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi

W 2020 roku Miasto Rzeszów wspierało opracowanie i upowszechnianie materiałów informacyjno-edukacyjnych z zakresu promocji zdrowia i profilaktyki uzależnień:

1) SP ZOZ Nr 1 w Rzeszowie realizował program „Profilaktyka uzależnień, promocja zdrowego trybu życia i kształtowanie zachowań korzystnych dla zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży wieku szkolnego”. Uczestniczący w programie uczniowie szkół podstawowych i ponadpodstawowych otrzymali: długopisy z napisem „Szanuj zdrowie”, zeszyty „Blaski i cienie – komputer, Internet”, materiały z treścią edukacyjną: ulotki „Wpływ uzależnień na zdrowie człowieka”, „Myślę co jem”, „W zdrowym ciele zdrowy duch”, „Zdrowe odżywianie kształtuje umysł i ciało”, „Profilaktyka zdrowia psychicznego”. Dodatkowo podczas prowadzonych zajęć z uczniami, zostały wykorzystane zakupione w latach poprzednich narkogogle i alkogogle, służące do demonstracji upośledzenia zmysłów występujących po spożyciu narkotyków oraz alkoholu.

2) Profilaktycy SP ZOZ Centrum Leczenia Uzależnień realizujący w ramach programu profilaktyki uzależnień - zajęcia edukacyjno-profilaktyczne w szkołach podstawowych oraz ponadpodstawowych opracowali i przekazali materiały edukacyjne, multimedialne w formie systemu teleinformatycznego, które miały na celu przeciwdziałanie uzależnieniom od substancji psychoaktywnych, poszerzenie wiedzy dzieci i młodzieży o zjawiskach dla nich trudnych jak np. stres, lęk, złość, jak również reagowania w sytuacji cyberprzemocy. W materiałach wskazano w jaki sposób radzić sobie z tymi nieprzyjemnymi emocjami oraz gdzie szukać pomocy.

3) Centrum Poradnictwa Prawnego Prawnikon w ramach prowadzenia profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie uzależnień stworzyło 4 edukacyjne newslettery (wiadomości mailowe) o tematyce: środki odurzające, alkoholizm, papierosy, cyberuzależnienia oraz 2 vlogi publikowane na YouTube, trwające min. 15 minut o tematyce „Środki odurzające – zagrożenia dla młodzieży” i „Samotność a alkoholizm”. Ich celem było wskazanie sposobu radzenia sobie z uzależnieniem młodzieży od środków psychoaktywnych, zagrożeniami płynącymi z tego zjawiska oraz sposobami reagowania.

4) W serwisie informacyjnym Urzędu Miasta Rzeszowa zamieszczono informację dotyczącą ogólnopolskiej kampanii społecznej „*Bez chemii na drodze*”, która miała na celu upowszechnianie informacji na temat ryzyka i zagrożeń związanych z używaniem substancji psychoaktywnych przy poruszaniu się po drodze. Kampania adresowana była do różnych uczestników ruchu drogowego, w tym do kierowców, rowerzystów, pieszych, pasażerów i innych użytkowników dróg. Działania kampanii kierowane były również do rodziców dzieci i nastolatków, którzy będą samodzielnie poruszać się po drogach. Powyższa informacja przekazana została również do wszystkich pracowników Urzędu Miasta i jednostek organizacyjnych. Jednocześnie wskazano link do strony, celem uzyskania przez osoby zainteresowane dokładniejszych informacji. Kampanię realizowała Fundacja Poza Schematami.

5) Również na stronie internetowej Urzędu Miasta w zakładce zdrowie dostępna jest informacja dotycząca wspólnoty Anonimowych Narkomanów oraz miejsca spotkań (mityngów), które odbywają się w Rzeszowie. Anonimowi Narkomanii są międzynarodową społeczną wspólnotą zdrowiejących narkomanów. Uczestnictwo w NA jest dobrowolne i oparte na programie zdrowienia 12 kroków.

Łącznie przekazano 27 435 sztuk różnego rodzaju materiałów edukacyjnych.

Jednocześnie 13 szkołom, które przystąpiły do ogólnopolskiej kampanii „Zachowaj Trzeźwy Umysł 2020” zakupiono i przekazano materiały profilaktyczno-edukacyjne.

II. PROFILAKTYKA²

Realizacja programów profilaktyki uniwersalnej dla dzieci i młodzieży w wieku szkolnym.

Programy profilaktyki uniwersalnej finansowane przez Miasto realizowane były w 56 szkołach, jak również w 2 placówkach systemu oświaty innych niż szkoły. Objęto nimi ponad 35 000 osób³ (wraz z zajęciami pozaszkolnymi dla dzieci i młodzieży).

1) Program „Profilaktyka uzależnień, promocja zdrowego trybu życia i kształtowanie zachowań korzystnych dla zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży wieku szkolnego” zrealizował SP ZOZ Nr 1 w Rzeszowie – Dział Higieny Szkolnej. Moduł I programu „Profilaktyka uzależnień – wpływ uzależnień na zdrowie człowieka adresowany był do uczniów klas IV i VI szkół podstawowych oraz klas I szkół ponadpodstawowych (tzw. klasy pogimnazjalne). Jego celem było przekazanie informacji o korzyściach płynących ze zdrowego stylu życia, wpływie nikotyny, alkoholu, środków psychoaktywnych, napojów energetyzujących i innych uzależnień na zdrowie człowieka. Objęto nim 5 725 uczniów. Natomiast moduł III programu „Profilaktyka zdrowia psychicznego” przeznaczony był dla uczniów klas IV i VII szkół podstawowych oraz klas przedostatnich szkół ponadpodstawowych (dot. klas pogimnazjalnych). Miał on na celu uświadomienie uczniom z jakimi zagrożeniami mogą się spotkać w życiu codziennym (media elektroniczne, szkodliwe treści, przestępczość internetowa), zwrócenie uwagi na negatywne skutki zachowań ryzykownych (środki psychoaktywne, grupy nieformalne) oraz przekazać informacje jak sobie radzić z problemem i gdzie szukać pomocy. Uczestniczyło w nim 3 914 uczniów.

2) Zajęcia profilaktyczno-psychoedukacyjne w ramach zadania „Dobre wzorce i edukacja ochroną przed zachowaniami ryzykownymi” adresowane były do wychowanków świetlic profilaktyczno-wychowawczych. Miały na celu zwiększenie świadomości w zakresie zagrożeń wynikających z uzależnienia od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych, poznania sposobów konstruktywnego rozwiązywania konfliktów bez agresji i przemocy oraz rozwijania umiejętności komunikacji i współpracy, a także wzmocnienie poczucia własnej wartości, nabycia umiejętności skutecznego odmawiania w sytuacji namowy i presji ze strony grupy.

---

² Profilaktyka selektywna – działania ukierunkowane na osoby ponadprzeciętnie zagrożone używaniem narkotyków z racji ich przynależności do określonej grupy w populacji, np. uczniowie usunięci ze szkoły, młodociani przestępcy, dzieci użytkowników narkotyków, bywalcy dyskotek [Brotherhood, A., Sumnall, H. R. i partnerstwo dla standardów (2011), Europejskie standardy jakości w profilaktyce uzależnień. Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii. Warszawa]

Profilaktyka wskazująca - działania ukierunkowane na osoby ze zwiększonym indywidualnym ryzykiem (szkodliwego) używania. Obejmują one osoby, które zażywają już narkotyki (ale nie są uzależnione w rozumieniu klasyfikacji DSM-IV lub ICD-10) i/lub osoby ze zwiększonym indywidualnym ryzykiem używania w przyszłości (np. wskutek doświadczeń z dzieciństwa, zaburzeń psychicznych lub zachowania). Profilaktyka wskazująca często polega na zapobieganiu inicjacji narkotykowej, jednak częściej redukuje istniejące używanie oraz zapobiega przejściu do bardziej szkodliwych wzorów używania [Brotherhood, A., Sumnall, H. R. i partnerstwo dla standardów (2018), Europejskie standardy jakości w profilaktyce uzależnień. Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii. Warszawa]

³ Liczba osób objętych programami profilaktyki uniwersalnej jest wyższa od ogólnej liczby uczniów w rzeszowskich szkołach, z uwagi na fakt, iż poszczególni uczniowie mogli uczestniczyć w kilku realizowanych w szkole programach.

Zrealizowała je Fundacja Pomocy Młodzieży im. Św. Jana Pawła II „Wzrastanie”. W zajęciach profilaktycznych i psychoedukacyjnych oraz treningu umiejętności interpersonalnych wzięło udział 38 uczestników.

3) W programach profilaktyczno-edukacyjnych z zakresu profilaktyki uzależnień skierowanych do dzieci i młodzieży, prowadzonych przez psychoprofilaktyków SP ZOZ Centrum Leczenia Uzależnień na terenie 46 rzeszowskich szkół w tradycyjnej formie oraz za pośrednictwem systemów teleinformatycznych uczestniczyło 12 521 uczniów. Zajęcia dotyczyły profilaktyki uzależnień od narkotyków, dopalaczy, alkoholu, nikotyny, Internetu, jak również kształtowania kompetencji psychospołecznych, mających na celu integrację zespołów klasowych, radzenia sobie z własnymi emocjami i stresem, a także kreatywnego i twórczego myślenia.

4) Celem programu realizowanego przez Stowarzyszenie Wspierania Edukacji Artystycznej „Promotor” było zagospodarowanie czasu wolnego uczniów szkół podstawowych poprzez prowadzenie zajęć z zakresu programowania i projektowania 3D na bazie popularnej gry Minecraft Education Edition. Jednocześnie 104 uczestników brało udział w zajęciach profilaktycznych dotyczących negatywnego wpływu alkoholu i środków odurzających na organizm człowieka oraz uzależnień behawioralnych (uzależnienia od komputera, gier komputerowych, hazardu).

5) Profilaktyczny program informacyjno-edukacyjny „Kadra pedagogiczna – gotowa na zagrożenia” mający na celu pogłębienie wiedzy nauczycieli dotyczącej profilaktyki uzależnień, w tym z zakresu odpowiedzialności prawnej, psychologii i terapii, został zrealizowany przez Fundację Rozwoju i Wsparcia „Pasięka”. W spotkaniach z prawnikiem, psychologiem, terapeutą i specjalistą ds. procedur policyjnych wzięło udział 435 nauczycieli z 8 rzeszowskich szkół ponadpodstawowych.

6) Szkolne programy profilaktyczne uwzględniające organizację pozalekcyjnych zajęć sportowo-rekreacyjnych oraz zajęć korekcyjno-kompensacyjnych realizowane były na terenie rzeszowskich szkół. W zajęciach dostosowanych do wieku uczestników, ich zainteresowań, a przede wszystkim umiejętności brało udział ponad 7 700 dziewcząt i chłopców.

7) Rozwój i wsparcie oferty pozaszkolnych zajęć dla dzieci i młodzieży zrealizowano poprzez dotacje udzielone 52 podmiotom w ramach 55 programów. Programy ukierunkowane były na organizację zajęć sportowych i imprez towarzyszących m.in. turniejów, zawodów, rajdów itp. Zajęciami objęto 3 647 dzieci i młodzieży.

8) Na zlecenie Urzędu Miasta Rzeszowa dr hab. Eugeniusz Moczuk, profesor Politechniki Rzeszowskiej wraz z zespołem Fundacji Rozwoju i Wsparcia Pasięka przeprowadził jesienią 2020 roku badania ankietowe dotyczące występowania zjawiska przemocy w szkole, używania środków psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych wśród uczniów rzeszowskich szkół. Badaniami objęto około 1 100 uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych. Wyniki badań zostały zebrane w pracy *„Młodzież Miasta Rzeszowa wobec problematyki przemocy w szkole, używania środków psychoaktywnych i uzależnień behawioralnych”* i opublikowane przez Fundację. Powyższe badania są przeprowadzane w Rzeszowie co pięć lat. Wyniki badań zostały zaprezentowane podczas konferencji, która odbyła się w formie zdalnej 10 grudnia 2020 r. z udziałem przedstawicieli rzeszowskich szkół podstawowych i ponadpodstawowych. Jednocześnie zostały one przekazane do wszystkich szkół, placówek lecznictwa odwykowego na terenie Miasta, Podkarpackiemu Kuratorowi Oświaty.

Bezpośredni link do publikacji:

[Młodzież Miasta Rzeszowa wobec problematyki przemocy w szkole, używania środków psychoaktywnych i uzależnień behawioralnych.](#)

W ramach programów wczesnej interwencji i profilaktyki selektywnej adresowanej do środowisk zagrożonych, w szczególności dzieci i młodzieży wspierano działalność 10 placówek wsparcia dziennego poprzez realizację programów uwzględniających działania profilaktyczne z zakresu przeciwdziałania narkomanii oraz program socjoterapeutyczny dla 251 uczestników.

III. LECZENIE, REDUKCJA SZKÓD, REHABILITACJA I REINTEGRACJA SPOŁECZNA

Rodziny z problemem uzależnienia od narkotyków korzystają z wsparcia Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rzeszowie. W roku 2020 z przyznanej pomocy w formie zasiłków stałych, zasiłków okresowych oraz zasiłków celowych skorzystało 7 osób. Natomiast 7 rodzin zostało objętych pomocą materialną.

Na reintegrację osób dotkniętych wykluczeniem społecznym Miasto przeznacza środki finansowe w wysokości 180 000 zł. Z zajęć w ramach Programu w Centrum Integracji Społecznej działającym przy Rzeszowskim Towarzystwie Pomocy im. Św. Brata Alberta korzystało 26 osób znajdujących się w trudnej sytuacji zawodowej i osobistej (w tym osoby uzależnione). Poprzez udział w Programie reintegracji społecznej i zawodowej, uczestnicy kształtują umiejętności pozwalające na pełnienie ról społecznych, nabywają przygotowanie zawodowe, mają możliwość podwyższenia kwalifikacji lub przekwalifikowania oraz uzyskują wsparcie indywidualne.

IV. BADANIA I MONITORING

Działania mające na celu monitorowanie epidemiologiczne w zakresie używania środków odurzających, substancji psychotropowych i NSP. Zbieranie i analiza danych statystycznych.

Liczba mieszkańców Rzeszowa, leczących się z powodu uzależnienia od środków psychoaktywnych innych niż alkohol i papierosy na terenie województwa podkarpackiego w latach 2018-2020 z uwzględnieniem grup wiekowych.

	przedział czasowy					
	2018		2019		2020	
grupa wiekowa	do 18 roku życia	powyżej 18 roku życia	do 18 roku życia	powyżej 18 roku życia	do 18 roku życia	powyżej 18 roku życia
liczba pacjentów	21	225	19	224	14	212
razem	245		241		225	

Ww. dane uzyskano z Narodowego Funduszu Zdrowia Podkarpackiego Oddziału Wojewódzkiego w Rzeszowie (do analizy zostały uwzględnione wyłącznie świadczenia udzielone pacjentom w ramach świadczeń opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień z rozpoznaniem głównym wg Międzynarodowej Klasyfikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych ICD – 10 mieszczącym się w przedziale od F11 do F19 wraz z rozszerzeniem z wyłączeniem rozpoznania F17).

Analizując przedstawione dane należy stwierdzić, iż są one porównywalne zarówno w liczbie pacjentów uzależnionych wśród młodzieży jak i osób dorosłych.

Liczba mieszkańców Rzeszowa leczących się z powodu uzależnienia od środków psychoaktywnych w roku 2020 z uwzględnieniem grup wiekowych, pacjentów pierwszorazowych oraz typu świadczenia

typ świadczenia	do 18 roku życia			powyżej 18 roku życia		
	liczba osób	liczba osób pierwszorazowych	udział osób pierwszorazowych	liczba osób	liczba osób pierwszorazowych	udział osób pierwszorazowych
ambulatoryjne	13	6	46%	203	76	37%
stacjonarne	1	0	0%	24	15	62%

Na podstawie danych otrzymanych z Podkarpackiego Oddziału Wojewódzkiego NFZ w Rzeszowie zauważamy, iż najwięcej pacjentów uzależnionych od środków psychoaktywnych leczonych jest w ramach leczenia ambulatoryjnego i mieści się w grupie wiekowej powyżej 18 roku życia. W grupie tej udział pacjentów pierwszorazowych kształtuje się na poziomie 37% (uległ on zmniejszeniu w stosunku do roku 2019, w którym wynosił 45%). W przypadku leczenia stacjonarnego w grupie wiekowej powyżej 18 roku życia wskaźnik pacjentów pierwszorazowych wskazuje na znacznie większą rotację pacjentów i wynosi 62%.

W roku 2020 nie zarejestrowano w populacji mieszkańców Rzeszowa używających narkotyków zakażeń HIV, HBV, HCV oraz zachorowań na AIDS.

W 2020 roku na terenie miasta Rzeszowa stwierdzono 244 przestępstwa narkotykowe, w tym 30 przestępstw popełnionych przez osoby nieletnie. Zarzuty posiadania, udzielania lub handlowania niedozwolonymi środkami odurzającymi lub substancjami psychoaktywnymi przedstawiono 130 osobom, w tym 13 nieletnim. Duża liczba przestępstw narkotykowych wskazuje na fakt, że osoby podejrzane popełniają więcej niż jeden czyn zabroniony.

Obecnie, dzięki zmianom w zapisach ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, które obowiązują od 21 sierpnia 2018 r. za samo posiadanie znacznych ilości dopalaczy grozi kara nawet do trzech lat więzienia, a za handel nimi do lat dwunastu. Do odpowiedzialności karnej zostają pociągnięci także posiadacze zabronionych substancji, którym grozi grzywna albo kara ograniczenia lub pozbawienia wolności do lat trzech.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Rzeszowie monitoruje sytuację epidemiologiczną w zakresie używania środków zastępczych i nowych substancji psychoaktywnych, zbiera i analizuje dane statystyczne dotyczące przypadków zatruc tymi środkami.

W 2020 r. na terenie miasta Rzeszowa nie funkcjonował żaden sklep wprowadzający do obrotu środki zastępcze lub nowe substancje psychoaktywne.

W minionym roku do Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Rzeszowie nie zgłoszono przypadków zatruc oraz podejrzeń zatruc środkami psychoaktywnymi.

Podmioty wykonujące działalność leczniczą oraz podmioty przeprowadzające badania pośmiertne, są zobowiązane zgłosić Państwowemu Powiatowemu Inspektorowi Sanitarnemu wystąpienie zatrucia środkiem zastępczym albo podejrzenie wystąpienia takiego zatrucia lub

zgonu. Zgłoszenie dokonywane jest elektronicznie niezwłocznie lub w terminie 48 godzin od chwili wystąpienia tych okoliczności. Rejestr zatruc środków zastępczymi lub nowymi substancjami psychoaktywnymi tworzony jest w celu ograniczenia zagrożeń, jakie one powodują. W roku 2020 nie odnotowano zgonów w związku z zażyciem środków zastępczych.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny współpracuje w zakresie egzekwowania zakazu wprowadzania do obrotu środków zastępczych z policją i służbami celno-skarbowymi.